

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKEUJK LEVEN / J.J. Burger

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **389**
J.J. Burger
Kerkverband en kerkorde

MEDITATIEF **394**
J.W. Roosenbrand
Een cake bakken
voor de Here

WANDELEN MET GOD **395**
B. Luiten
Onze werken volgen ons

ACHTERGRONDEN **397**
E. Brink
Vrijmaking van de geest

KERK WERELDWIJD **402**
B. Bolt
The Free Reformed
Churches in the
Philippines

en verder...

Nieuw uitgekomen
Boekbespreking
Meegelezen
Uit de kerken

KERKVERBAND EN KERKORDE

Onze verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken 2

In enkele artikelen besteden we aandacht aan de verhouding tussen de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) en de Gereformeerde Kerken (GK).¹ Dit vooral naar aanleiding van de verkennende samensprekingen die in de jaren 1994/95 plaatsgevonden hebben tussen deputaten van de NGK en van de GK, en de besluiten die de Generale Synode van Berkel t.a.v. de NGK nam. Vorige week gaven we een overzicht van wat bij de samensprekingen t.a.v. de belijdenis is besproken. In dit artikel geven we aandacht aan de onderwerpen 'kerkverband en kerkorde'. -

4. De nota's over kerkverband en kerkorde

4.1. Het 'niveau' van de kerkorde
Bij de samensprekingen tussen de NGK en de GK moest ook het onderwerp 'kerkorde' ter tafel komen. De NGK hebben immers als

akkoord van kerkelijk samenleven niet meer de Dordtse Kerkorde of een afgeleide daarvan, maar het Akkoord van Kerkelijk Samenleven, het AKS, dat in bepaalde opzichten daarvan toch afwijkt², al is het alleen al door de 'preambule', waarin wordt uitgesproken dat het

AKS geen bindende kerkorde is: 'het al of niet aanvaarden van het (een)kerkelijk akkoord' mag 'geen oorzaak van breuk of verwijdering' zijn 'tussen gemeenten die één zijn in geloof en belijden'.³

Intussen moet benadrukt worden, dat een gesprek over de kerkorde een ander niveau heeft dan een gesprek over de confessie. In de nota van de DKE⁴ wordt dit z6 onder woorden gebracht:

'Wij zijn ons ervan bewust, dat de kerkorde niet in alles dezelfde krucht en waarde heeft als de Heilige Schrift of de Drie Formulieren van Eenheid. In de kerkorde komen regels en bepalingen voor, die rechtstreeks aan de Schrift zijn ont-

leend. We zullen daarin niet mogen afwijken van het onderwijs dat de Here zelf ons gegeven heeft. Er zijn ook bepalingen, die in een minder directe relatie staan tot de Schrift. De kerken zien die als de beste en meest verantwoorde vormgeving van de in de Schrift gegeven criteria en aanwijzingen voor het kerkelijk leven. In die zin zijn ze niet zo maar door andere bepalingen te vervangen. Maar daarover wordt steeds in gezamenlijke besluitvorming geoordeeld. Er zijn ook bepalingen, die zozeer door tijd, plaats en situatie zijn gestempeld, dat ze bij wijziging van de context veranderd mogen en kunnen worden. In het gesprek over de kerkorde willen we altijd deze "gelaagdheid" in gedachten houden. De kerkorde is geweven op een stramen van aanwijzingen van Godswege. Maar niet elke bepaling is een goddelijk gebod. Er is ook allerlei menselijke invulling en vormgeving in **h** kerkorde.'

42. Kernpunten bij een kerkorde

Er is dus een 'gelaagdheid' in de kerkorde die maakt dat niet alles bij het gesprek over de kerkorde even belangrijk is. Wat is intussen wel wezenlijk? Daarover zegt de nota van de DKE:

'Wij willen ons wat de kerkorde betreft ... graag houden aan wat de Gereformeerde Kerken belijden in de artikelen 30-32 N.G.B. Vooral art. 32 is richtinggevend bij het opstellen en aanvaarden van een kerkorde:

- het is nuttig en goed dat de regeerders van de kerk onderling een vaste orde instellen en handhaven om het lichaam van de kerk in stand te houden;
- wij moeten ons ervoor wachten af te wijken van wat Christus, onze enige Meester, geboden heeft;
- wij mogen geen menselijke bedenksels en wetten invoeren om God te dienen, waardoor we de gewetens zouden binden en dwingen;
- wij aanvuurden alleen wat kan

dienen om eendracht en eenheid te bevorderen en te bewaren en allen kan doen blijven bij de gehoorzaamheid aan God.'

Als het gaat om t.a.v. de kerkorde wezenlijke zaken, zal ook het volgende aandacht moeten hebben: 'Voor een kerkelijke vereniging (met de NGK - JJB) zal er o.i. vooral overeenstemming nodig zijn over de betekenis van het kerkverband en over de status van de besluiten van de meerdere vergaderingen. Uit de Schrift leren we een roeping en recht tot de beoefening van kerkverband. Voor de wijze waarop aan dat kerkverband gestalte moet worden gegeven, biedt de Schrift geen blauwdruk. Wel is duidelijk dat altijd zowel het plaatselijke als het algemene tot hun recht moeten komen. Die twee mogen niet tegen elkaar worden uitgespeeld, maar hun verhouding moet in een kerkorde zo goed mogelijk gestalte krijgen. De gereformeerde kerkorden kiezen hier een weg tussen episcopale en synodale hiërarchie enerzijds en independentisme en congregationalisme anderzijds.'

43. Vragen t.a.v. het AKS

Op grond van deze uitgangspunten stelt de nota van de DKE vervolgens een aantal vragen betreffende het AKS. Onder andere de volgende:

'In de "Verklaring" (de preambule - JJB) die aan het AKS voorafgaat wordt in de punten 2 en 3 de mogelijkheid geopend om tot de Nederlands Gereformeerde Kerken te behoren zonder het (of: een) kerkelijk akkoord te aanvaarden. De vraag is dan voor ons, welke voor God en mensen verantwoorde en dringende redenen er voor een kerk kunnen zijn om zich van het akkoord te distantieëren. In een goede kerkorde leggen de kerken immers alleen die dingen vast die de gehoorzaamheid aan God en de onderlinge eenheid dienen. Welk motief zou een kerk dan nog kunnen hebben om zich daaraan niet te waken binden? Wijst men concreet in

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGEREDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS, DRS.
A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. G. GUNNINK,
DRS. B. LUITEN, PROF. DR. C.J. DE RIJ-
TER, DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
Oe Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kam-
pen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studen-
ten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland:
f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
voor 1 november, van een halfjaarabonne-
ment vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij

 de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aan-
vraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de
uitgever is het niet toegestaan artikelen uit
dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

het **AKS** regels aan die niet **heilzaam** en **opbouwend** zijn? En zo niet, **waarom** dan deze drang om vrij te blijven? Zijn er **schriftuurlijke** en wijze **afspraken**, waar men zich **niet aan** wil houden? **Maar** waarom dan **niet**?

Even verder stelt de DKE-nota:

'In het **AKS** heeft het kerkverbandelijk samenleven een geringere kracht en waarde dan in de gereformeerde kerkorde. We signaleren in het **AKS** een eenzijdig accentueren van de zelfstandigheid van & plaatselijke kerk ten koste van & gezamenlijkheid en van het onderling toezicht dat de kerken op elkaar hebben.

In de Nederlands Gereformeerde Kerken wil een plaatselijke kerk zich kennelijk **minder** laten corrigeren door de zusterkerken. Ook proeven we een zeker wantrouwen tegenover meerdere vergaderingen en is er een geringere bereidheid zich aan het oordeel van de zusterkerken te conformeren dan in de gereformeerde kerkorde. Wij hebben tegen deze opstelling bezwaar. Is dit niet een vorm van **independentisme**? Terecht wordt in art. 31 **AKS** gezegd dat de kerken niet over elkaar mogen heersen. Dat is vanouds een gulden regel in het gereformeerde kerkrecht. **Maar** het is niet de enige waarheid en wijsheid. Er staat ook geschreven (I Kor. 14 : 36): "Of is het Woord Gods bij u begonnen? Of heeft het alleen u bereikt?" (vgl. ook I Kor. 4 : 17; 7 : 17; 11 : 16; 14 : 34; 16 : 1). Dat vraagt bescheidenheid. Het vraagt bereidheid zich te laten corrigeren en zich te voegen naar het oordeel van de gezamenlijke kerken, tenzij een besluit of oordeel bezwezen wordt in strijd te zijn met Gods Woord.

Het onderling toezicht van de kerken op elkaar en de gezamenlijkheid in de besluitvorming dienen de opbouw en het heil van de kerken. Men moet het spook van de hiërarchie niet alleen maar zien opdoemen in synodevergaderingen, maar net zo goed ook in kerkera-

den en in het handelen van individuele ambtsdragers. Nadruk op de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk kan evengoed tot schade leiden als nadruk op het gezag van een synode. Een gereformeerde kerkorde moet daarom terwille van de heiligheid en de katholiciteit van de kerk niet alleen waarborgen creëren tegen synodocratie, maar ook tegen dominocratie en consistoriocratie.'

44. Concrete punten

Behalve t.a.v. de algemene opzet van het **AKS** legt de nota van de DKE ook de vinger bij een aantal concrete bepalingen uit het **AKS**. De ruimte ontbreekt om hiervan een breed overzicht te geven. We noemen daarom slechts drie punten.

- 'Het **AKS** formuleert in art. 31.1 de afspraak dat de kerken in zaken die zij gemeenschappelijk hebben, geduld met elkaar hebben en samen & tijd van God verwachten waarin Hij de weg duidelijk zal maken. Een dergelijke afspraak aan het begin van de bepalingen over de kerkelijke vergaderingen maakt een wat vreemde indruk. Zouden de kerken niet moeten beginnen met zich samen te binden aan die dingen, waarin op basis van Gods geopenbaarde wil de weg wél reeds duidelijk kan zijn?'
- 'Art. 34 **AKS** geeft de mogelijkheid dat een kerk een besluit niet bekrachtigt of niet uitvoert met als criterium: "het welzijn van de gemeente". Dit criterium is moeilijk grijpbaar. Het schept in ieder geval ruimte voor afwijking ook op aangelegen punten.'
- 'Art. 35 **AKS** geeft de bepaling, dat men zich zal voegen naar de uitspraak van een meerdere vergadering in een zaak van beroep 'tenzij dit niet recht zou zijn voor God'. Hier wordt weer een wat ander criterium geformuleerd dan in art. 34. Aan bezwaarde appellanten en aan kerkeraden die het recht van de gemeente of gemeenteleden verkorten, wordt o.i. een alibi gegeven om een uit-

spraak op onvoldoende gronden naast zich neer te leggen. Welke bescherming is er dan plaatselijk nog tegen willekeur? Waarom ontbreekt hier de bewijslast, die in art. 31 DKO voorkwam? Geldt hier geen rekenschaps-plicht als in **AKS** art. 34?'

45. CCS over kerkorde en kerkverband

Niet alleen de DKE, ook de CCS schreven een nota over kerkorde en kerkverband.⁵ Deze opent als volgt: 'De kerk is het eigendom van de verhoogde en verheerlijkte Christus. Hij vergadert, beschermt en onderhoudt zijn Kerk, Hij alleen regeert haar ook en geeft die regering niet uit handen. Bijbels gezien is de kerk allereerst plaatselijke kerk, een planting van de Here door zijn Woord en Geest. De plaatselijke kerk is ten volle openbaring van Christus' lichaam (Op. 1-3). Naar zijn wil wordt deze gemeente geregeerd door ambtsdragers, die Hij roept en in het ambt stelt. Naar art. 32 van de NGB mogen deze regeerders der kerk onderlig "een bepaalde orde instellen en handhaven om het lichaam van de kerk in stand te houden", waarbij zij zich wel moeten wachten voor het met dwang heersen over de kerkleden. Ambtsdragers zijn dienaren van Christus en moeten zich realiseren dat één ons aller Meester is en dat wij allen broeders zijn (Luc. 12 : 45v, I Petr. 5 : 3).'

Een tweetal paragrafen verder stelt de CCS-nota:

'Na de breuk van de zestiger jaren kwamen de verstrooide en uitgestoten kerken aanvankelijk bijeen in conventsvergaderingen, waarheen alle kerken afgevaardigden stuurden. De eerste conventsvergadering te Zwolle, in 1970, benoemde de commissie "Functionering Kerkverband". Het verlangen naar een nauwere band tussen de kerken bestond vanaf het begin, maar over de vormgeving daarvan dacht men verschillend. De dreun die de "vrij-

raking" **had** gegeven was zo **heftig** aangekomen dat er **bij** velen een grote huiver was voor al te **nauwe** banden tussen de kerken. Na **tweemaal** buiten het **kerkverband** gekomen te zijn, en beide keren met veronachtzaming van **& kerkenorde**, wilde men een **derde** maal voorkomen. **Vandaar** dat men niets wilde hebben dat op een **kerkenorde** leek. Anderen **daarentegen** waren van oordeel dat de fout niet zat in de **KO**, maar in het feit dat niet **volgens** de regels was gehandeld, en pleitten voor het in ere herstellen van de **DKO**. Tegen deze achtergrond is de houding van de Nederlands Gereformeerde Kerken ten aanzien van opstelling en hante-ring van de kerkenorde te verstaan. Er zit iets van een reactie op het verleden in: men **wilde** leren van de gemaakte fouten en proberen die verder te vermijden. En men wilde voortaan, naar de eis van het Evangelie, **vooral** met geduld en liefde met elkaar **omgaan**.'

Even verder stelt de nota van de CCS:

'Voorop stond bij de opstelling van het AKS, dat de invoering ervan geen nieuwe verdeeldheid **mocht** brengen tussen de **uitgeworpen** kerken, maar veeleer **samenbinding**. In de **Preambule** is dit verwoord in de uitspraak dat het al **of** niet **aanwarden** van het Akkoord geen breuk mocht veroorzaken tussen kerken die **één** zijn in geloof en belijden, terwijl anderzijds op **be-zwaarde** kerken een beroep **gedaan** wordt om zich zoveel als mogelijk is naar de **meerderheid** te richten.'

De **nota** eindigt als volgt: 'Uit het **bovenstaande** blijkt, dat het AKS zoals **dat** in de Nederlands Gereformeerde **Kerken** **functio-neert**, verstaan m e t worden tegen de achtergrond van de kerkelijke perikelen in de jaren veertig en zes-tig, en dat **& Nederlands Gerefor-meerde** Kerken dankbaar zijn voor de **gezonde** kerkelijke **samenwer-king** zoals die op **basis** van **dit** Akkoord tot stand kwam. Toch stellen

ze deze regels niet absoluut. Ten principale hebben ze zelfs uitge-sproken dat deze artikelen aange-past dienen te worden "als dit be-vorderlijk is voor de **oefening** van de **gemeenschap** met kerken van eenzelfde belijdenis, en niet strijdig is **mm** de Heilige Schrift" (art. 40 AKS). Dit berekent niet, dat de Ne-derlands Gereformeerde Kerken er makkelijk **afstand** van zouden doen. Ze hechten **aan** de betreffende ruimte die erin zit, **en** die kerkelijk **samenleven** zonder eenvormigheid mogelijk maakt. Het **Landelijk Ver-band** van de Nederlands Gerefor-meerde Kerken **zou** zonder deze christelijke vrijheid niet **kunnen be-staan**. Wijziging of vervanging van het AKS laat zich dan ook alleen denken wanneer de bedoelde ruim-te daarbij gewaarborgd is. Maar binnen **deze voorwaarde moet** iede-re aanpassing die de gemeenschap met kerken van eenzelfde belijdenis bevordert, mogelijk zijn.'

5. Tweede tussenbalans

Uit het bovenstaande valt te conclu-deren dat de NGK hun Akkoord van Kerkelijk Samenleven nadruk-kelijk willen zien staan tegen de achtergrond van de historie, met na-me in de jaren zestig. De kritiek van de zijde van de DKE op het AKS achtte de CCS dan ook 'a-his-torisch'.⁶ In deze lijn is trouwens ook in eigen kring de vraag gesteld of door de DKE wel genoeg reke-ning gehouden is met uit het verle-den te verklaren gevoeligheden.⁷ We zijn van mening dat deze kri-tiek ten dele wel begrijpelijk is, maar toch de kern niet raakt. Bij sa-mensprekingen moet je ongetwij-feld rekening houden met gevoel-igheden. Maar tegelijk moet je **zoe-ken** naar een reële basis om een **nieuwe** start te maken.

In dit verband kan **verwezen wor-den** naar een klein zinnetje uit het verslag van het gesprek tussen de CCS en de DKE over 'kerkorde en kerkverband'⁸, waarin kort wordt samengevat wat in de samenspre-kingen op dit punt van de zijde van

de DKE is gesteld: 'Wat de opmer-kingen over a-historische trekken (vande DKE-nota over de kerkor-de – JJB) betreft, we **leven nu** in 1995 (intussen al in 1997 – JJB) en hebben het oog gericht op de toe-komst. De **Nederlands** Gerefor-meerde Kerken lopen het gevaar **van een** anti-identiteit'.

Dit **ingedroogde** notulen-zinnetje bedoelt het volgende te zeggen: we willen zeker rekening houden met het verleden. Maar tegelijk (dat is bijv. ook de les **van** de 'Vereni-ging' van 1892) zullen we over het verleden waarschijnlijk menings-verschillen blijven houden. Laten **we** daarom zoeken naar een **kerkor-delijke** basis waarop we vandaag eerlijk verder **kunnen** komen. En la-ten **we** er daarbij voor oppassen **niet** zó in reactie t.o.v. het verleden te leven, dat **we** in het heden een **eenzijdige** positie gaan innemen. Een anti-identiteit, waarbij je uit vrees voor misbruik van de **kerk-orde** met het badwater **van de even-tuele** gemaakte fouten ook het kind van de gereformeerde kerkorde overboord zet. Want dan creëer je nooit een goede basis voor gezond herstel.

Maar juist op dat punt nam de CCS –bij **alle** flexibiliteit die er overi-gens was – een zeer beslist stand-punt in, verwoord in het slot van haar nota: wijziging of vervanging van het AKS ter bevordering van kerkelijke eenheid laat zich alleen denken wanneer de ruimte (2x cur-sief van mij – JJB) van het AKS ge-waarborgd blijft? Met andere woor-den: we kunnen als NGK met de GK **alleen** verder, wanneer de GK van hun kant de **binding** aan de ge-reformeerde kerkorde losser ma-ken. Daartegenover moesten toen de DKE stellen¹⁰: 'De uitspraken 2 en 3 in de preambule geven onover-komelijke moeilijkheden'. Want **we** willen over veel in de kerkorde pra-ten, als het doel **maar** is, dat we sa-men een christelijk-bindendeker-korde krijgen, een kerkorde waarin niet bij voorbaat al de mogelijkheid is ingebouwd haar niet te onderhou-den. Maar juist op dat punt bleek

¹ In deze artikelen maken we van de volgende afkortingen gebruik:

AKS – het Akkoord voor Kerkelijk Samenleven, de kerkorde van de Nederlands Gereformeerde Kerken.

CCS – de Commissie voor Contact en Samenpreking van de Nederlands Gereformeerde Kerken.

DKE – Deputaten Kerkelijke Eenheid van de Gereformeerde Kerken.

GK – De Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

NGK – De Nederlands Gereformeerde Kerken.

² Het AKS is onder verantwoordelijkheid van de Landelijke Vergadering van de NGK uitgegeven bij Buijten in Schipperheijn. In *De Reformatie* van 22 februari 1997 zal in de rubriek 'Document' een aantal belangrijke passages uit het AKS worden afgedrukt.

³ AKS, Preambule, punt 2.

⁴ Zie voor de complete nota: *Rapport DKE*, pag. 97-103.

⁵ Zie voor de complete nota: *Rapport DKE*, pag. 104-107.

⁶ Zie *Acta Berkel*, pag. 330/1.

⁷ Zo bijv. H.J. Messelink in: *Gereformeerd Kerkblad voor Overijssel en omstreken*, 49e jrg., nr. 6 (14 sept. 1996), pag. 2.

⁸ Zie *Acta Berkel*, pag. 331.

⁹ Vgl. *Rapport DKE*, pag. 107.

¹⁰ Vgl. *Acta Berkel*, pag. 331.

N
nieuw uitgekomen

Puriteins, pluraal en opgewekt, hoofdlijnen uit de kerkgeschiedenis van koloniaal Noord-Amerika (1607-1776) door prof. dr. M. te Velde. Het boekje doet de lezer kennismaken met de historische achtergrond van het Protestantisme in de Verenigde Staten van Noord-Amerika.

Willem de Zwijgerstichting Apeldoorn, f 9,50 (55 blz.).

De stillen op het land, Kleine sociologie van de Amish in Amerika door prof. P. Ester (Hoogleraar Sociologie aan de Katholieke Universiteit Brabant). Dit boek probeert antwoord te geven op de vraag hoe de Amish erin slagen hun orthodoxe leefwijze te bewaren en als traditionele gemeenschap te overleven in een hoogst moderne Amerikaanse samenleving.

Kok Agora/Syntax, f 32,50 (158 blz.).

Secession, Doleantie, and Union: 1834-1892 door H. Bouma, gereformeerd emeritus predikant te Assen. Een boek over de geschiedenis van de Afscheiding, de Doleantie en de Vereniging. Het betreft de vertaling van het Nederlandse boek 'De Vereniging van 1892'.

Inheritance Publications Canada, US-\$ 11,90 (301 blz.).

Our Reformed Church Service Book, door ds. G. van Rongen. Dit boek gaat over het gereformeerde kerkboek en de diverse onderdelen van het kerkboek.

Inheritance Publications Canada, US-\$ 11,90 (250 blz.).

For God and the King, deel 3 van de William & Mary trilogie, geschreven door Marjorie Bowen, een Engelse schrijfster uit het begin van de 20e eeuw.

Inheritance Publications Canada, US-\$ 11,90 (351 blz.).

Op weg naar het licht, gedenkboek van de Gereformeerde Kerken in de classis Groningen ter gelegenheid van veertig jaar zending op Irian Jaya (1956-1996). Dit rijk geïllustreerde boek (inclusief een geografische kaart van Irian) staat onder redactie van Sybe Bakker. Boom uitgever Groningen, f 25,95 (87 blz.).

EEN CAKE BAKKEN VOOR DE HERE

J.W. Roosenbrand

M meditatief

*'Een baksel uit de oven; ongezuurde koeken, **dunne koeken**; van de bakplaat; uit de pan. Fijn meel met olie.'*

Leviticus 2 : 4-5

Patat

Hoe hebt u ze het liefst, de aardappels? Gebakken, of gewoon gekookt? Of misschien gefrituurd, als knapperige patatjes? Of weet je wat ook lekker is: van die gefrituurde kleine aardappeltjes! En natuurlijk op zijn tijd als puree. En dan even in de oven, tot er zo'n lichtbruin korstje op zit!

Een en dezelfde aardappel kun je op allerlei manieren bereiken. De een doet het zus, de ander zo. Vandaag op deze manier, en morgen voor de variatie weer eens anders.

Bij het spijsoffer valt het op dat er allerlei varianten genoemd worden. Je kunt het offer op allerlei manieren brengen. Gebakken, gefrituurd, dikke of **dunne koeken**, uit de pan, van de bakplaat, of uit de oven. Op alle manieren klaargemaakt, mag je het de HERE aanbieden. Als **koek of cake**, maar ook ongebakken, bij wijze van **deeg**. Of als ge-roosterde korrels. Niet alleen dieren werden geofferd, **ook** het dagelijkse voedsel: meel met olie, mocht aan Hem geofferd worden.

Mirjam en Marta

ik stel me zo voor dat vrouwen voor het offer **speciaal** die bereiding uitkozen **waarin** ze goed waren. Marta maakte altijd van die **lekkere dunne koeken**, terwijl **Mirjam** ze zo goed in olie kon frituren.

En allebei brachten ze dan die koeken **die echt** goed gelukt waren: voor de HERE en zijn priesters in het heiligdom.

Waar je dagelijks mee bezig bent, waar je je hart in leggen mag, waar je je gezin **mee** voedt, dat alles bied je de HERE aan. We geven iets terug aan Hem, omdat we het eerst allemaal van Hem gekregen hebben.

De giro of de koekenpan

Eigenlijk **best** jammer dat die offers w niet meer voorkomen, zo **letterlijk** bij ons. **Wij** geven geld in de collecte. We maken onze **VVB** over per giro. Dat is toch een stuk abstracter. Ja, het komt op hetzelfde neer, maar het staat wat verder **af** van waar je dagelijks **mee** bezig bent.

Ruik je het?

Meel en olie, de **basisingredienten** voor het dagelijks voedsel. Allereerst voor de HERE, en vervolgens voor de dienstdoende priesters. Maar bij het spijsoffer hoorde in **elk geval wierook**. En die **wierook** moest volledig in rook opgaan. Wierook **beeldt** de aanbidding uit, opstijgend naar God. De aanbidding mag er nooit aan ontbreken.

Die aanbidding wil de HERE **ook** graag van mij ontvangen. Juist ook in verband met de gewone dingen. Mijn werk en m'n maaltijden.

Hoe het eten **ook** is klaargemaakt, een gebed is altijd passend. Zo heilig je je dagelijkse bezigheden tot offer. Ieder op zijn eigen manier, maar altijd met aanbidding gepaard. Door gebed krijgen de dagelijkse

dingen hun plek in je verbond met God.

Het gasfornuis als altaar

Nadat ze hun gebakken of gefrituurde koeken hadden gegeven aan God, met wierook **van** aanbidding, gingen ze **weer** gewoon naar huis, **Mirjam en Marta**.

De dag daarna stonden ze thuis weer in de keuken. Maar na zo'n offer in de tabernakel, had het koeken en bakken toch nog **een** tijdje iets speciaal voor hen.

Met de geur **van verse koeken**, steeg **een** gebed van dank en aanbidding op, als ze in de keuken bezig waren voor hun eigen gezin.

ONZE WERKEN VOLGEN ONS

B. Luiten

Aan het **eind** van de bijbel klinken bekende woorden: 'Zalig zijn zij die **genodigd** zijn tot het bruiloftsmaal van **hef** ham'.

Ze lijken zo **ver** weg, **die** zaligheid en de bruiloft. En toch **zet** Jezus ze **middenin** in ons leven.

Is de bruiloft dan al begonnen?

Nee. Maar de Bruidegom is er al wel, en zijn liefde ook. Daarom wordt onze zaligheid niet gekoppeld aan het begin van de bruiloft, maar aan de *nodiging* daar toe (Opb. 19 : 9). Wanneer Jezus verschijnt op de wolken, weten we niet. Toch wil zijn geestelijke nabijheid voor ons reeds het *begin* van eeuwige vreugde zijn.

Reine bruid

De bruid wordt gekleed in smetteloos fijn linnen (Opb. 19 : 8). Een verrassend gewaad! Het blijkt geweven te zijn van de rechtvaardige daden van de heiligen. Toekomstmuziek? Arbeidsvitaminen! Onze kleding straks blijkt te bestaan uit onze werken nu. Niet dat ze uit zichzelf zo rechtvaardig zijn. Maar we ontvangen hier de geweldige bekendmaking, dat niet alleen onze persoon maar ook al onze werken worden gewassen met het bloed van het Lam. Daarom kunnen ze ons volgen: 'Zalig zijn de doden, die in de Here sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, dat zij rusten van hun moeiten, want hun werken volgen hen na' (Opb. 14 : 13).

Daar moet je anders niet aan denken, dat je daden ongewassen achter je aan zouden gaan. Dan zou er van het 'rusten van de moeiten' ook weinig terecht komen. De dag van oordeel zou een verschrikking worden, terwijl we in kinderlijk geloof daar juist met groot verlangen naar uit mogen zien. Want de reiniging is niet alleen toekomst, ze is reeds in volle gang.¹ Zo vaak de handen worden gevouwen, de toevlucht wordt gezocht bij het kruis, klinkt het Woord van bevrijding. 'Uw zonden zijn u gegeven!', neem dat serieus en ga dat **vieren**, aan het avondmaal en **zo in** het volle leven. Want daar staat die tafel, middenin de werkelijkheid van vandaag. Het begin van zaligheid, hier en nu.

Levensinhoud

De **tijd** verstrijkt, **het** leven gaat voorbij. Maar we leren, dat de *levensinhoud* blijft bestaan. Tot je eigen verbazing.

de dag van het oordeel kan Gods Zoon zomaar tegen je zeggen; 'Jij hebt Mij een glas water **gegeven**'. Je kunt het je niet herinneren, maar je geheugen wordt opgefrist.² Bewogen door Christus' liefde gaf je het aan een man, een

W wandelen met God

vrouw, of een kind. En het bleef niet bij een glas water, er was ook een bezoek, een voorbede, en zo meer. Wordt dat allemaal zo goed onthouden? Kennelijk wel. De liefde voor God, en alle uitingen daarvan (*rechtvaardige daden*), worden niet vergeten.³

Waarom moeten we dat nu al weten? Is het straks dan nog wel een verrassing?

Ongetwijfeld zal het buitengewoon verrassend zijn, meer dan we nu kunnen bevatten. Alles wat *uit geloof* wordt gedaan, bewust of minder bewust, voor man, vrouw of kinderen, voor vader of moeder, voor broer of zus, voor burens of klasgenoten, voor mede-gelovigen of naasten in het algemeen, dichtbij of ver weg, en noem maar op: wie houdt dat voor zichzelf allemaal bij? Een waar gelovige niet, hij zoekt geen standbeeld voor zichzelf. Maar voor onze Heiland blijkt dit liefdebetoon van zeer grote waarde. Op de jongste dag weet Hij dit allemaal op te sommen. Imposant.

Als er tenminste wat op te sommen valt. Die waarschuwing is mede de reden van dit verstrekkend onderwijs. Je bruiloftskleed voor straks wordt vandaag geweven. Of niet. 't Is maar net waar je mee bezig bent, en hoe je dagen worden gevuld.

'Zijn werken volgen hem na', het kan een prachtige tekst zijn op een bericht van overlijden. Maar vergeet haar vooral niet in de agenda te schrijven. Want werken ontstaan niet vanzelf.

Herkenning

Laatst werd in deze rubriek uitgelegd, dat wij elkaar in heerlijkheid

zullen herkennen. We zullen kennen, zoals **we** gekend zijn.⁴ Nu kunnen **we** daaraan toevoegen, dat die herkenning zich nog wel wat verder uitstrekt dan **alleen** tot personen. Niet alleen met onze broeders en **zusters** gaan **we** de heerlijkheid in, maar ook onze werken volgen ons na. Wat zou het noemen van die werken voor **zin** hebben, **wanneer** wij die niet zouden herkennen? Uiteraard op een nieuwe manier, die **wij** ons nu nog niet kunnen voorstellen. Maar wel **herkennen**. **Je** eigen bruiloftskleed kan je toch niet vreemd zijn, als het je zo persoonlijk wordt aangeme-
ten, uit je **eigen** levert genomen? We kunnen het **ook** breder zeggen: Gods verbond begint hier en nu. Zijn eeuwig verbond, met **alles** erop en eraan, van zijn kant en van onze kant, wortelt in deze tijd. Dan is het toch volstrekt **onmogelijk**, dat dit begin zou worden uitgewist uit ieders herinnering? Of dat het onpersoonlijken onherkenbaar zou worden gemaakt? Waar komen dergelijke gedachten **toch vandaan**? Vast en zeker zullen wij ons eeuwig herinneren, dat hier op **aarde** **het kruis heeft** gestaan van Gods eigen Zoon. Om die reden zal de lof blijven opstijgen. En dan niet **vanwege** het kruis alleen, maar **ook** vanwege al Gods werken en **wegen**, die daar hun oorsprong vinden.⁵ Gods werken in het leven van mensen, vaak ook door de dienst van mensen, waartoe Jezus **aanspoort**. Daarom kan dat alles niet onbelangrijk en anoniem worden. Want we praten **over** vruchten en genadegaven van de **eeuwige** Geest in het concrete leven van **verschillende** mensen, een gave die we in feite ook zelf mogen zijn, **van persoon tot persoon**. Gods werken zullen blijven bestaan, en daarmee ook iedereen en **alle** dingen en **gebeurtenissen** die in **die werken** begrepen zijn. Niet vaag of vervluchtigd, maar reëel, concreet, als bron van eeuwige **dank** en blijdschap. Zullen we dan **ook** niet juist mensen missen? Nee, als God ons ge-

heel vervult, alles is in allen, zal er in ons geen ruimte zijn om **enig** gemis te ervaren.

Wandelen met God

We mogen ver kijken. Het is als een onwerkelijke, hoge vlucht. En toch is dit ons leven, wanneer de **nodiging** tot de bruiloft ons in beweging brengt. Van de bruid wordt **niet alleen** gezegd, dat zij in het stralend wit wordt gestoken, maar ook dat zij **zélf** zich gereed maakt om haar man te ontmoeten! Dan neemt inderdaad het leven **een** hoge vlucht, al is het nog met pijn en moeite. Want Gods bedoeling komt zo dichtbij, wordt haast tastbaar in allerlei blijken van geloof en liefde. **Terwijl** dat alles zo overduidelijk **verweven is met de gewo- ne, alledaagse dingen: het glas water, de boterham, de bereidwilligheid**. De hoge vlucht beleven we niet door in de wolken te gaan **zweven**. Maar door gewoon te **wandelen** met God, met beide benen op de grond.

¹ Zie ook Ef. 5 : 25-27.

² Mat. 25 : 31-46.

Zie ook Hebr. 6 : 10.

1 Cor. 13 : 12.

Opb. 15 : 3.

⁶ Opb. 19 : 7.

H. Veldman

boekbespreking

'GEHEIMEN IS EEN DAGELIJKS WOORD'

Elke scholier van Mavo, Havo en VWO krijgt ermee te maken. Engelstalige literatuur. Zoveel boeken **gedichten moet je naar het tentamen meenemen**. Het kan gaan om William Shakespeare, Ernest Hemingway, T.S. Eliot of Tolkien. En dan noem ik hier nog maar enkele toppers (van toen). Maar op een tentamen is niet slechts het boek of het gedicht **zélf van belang**, ook de **auteur ervan** moet je toch enigszins kennen. En de tijd **waarin het werk** ooit verscheen.

Met het oog hierop heeft Niek Bakker, docent Engels aan het Guido de Brès College te Amersfoort, een boek uitgegeven dat duidelijk voorziet in de behoefte aan **deugdelijke informatie over een twaalfstal Engelstalige schrijvers**. Per persoon wordt ongeveer een tiental **pagina's contextuele info** verstrekt – en zeker niet onkritisch – over de **literaire betekenis van de schrijver** en zijn werken. Voor leerlingen naar mijn idee zeker voldoende om met meer **begrip Engelstalige teksten** te begrijpen, aan te voelen. Het is voor wie Niek Bakker kent, natuurlijk geen grote verrassing dat hij royaal aandacht vraagt voor de puritein John Bunyan en diens *Pilgrim's Progress*, de ook in het Nederlands zo bekende *Christenreis naar de eeuwigheid*. Maar wist u dat Bunyan, naast de wat minder bekende *Christinnereis*, nog zo'n 60 boeken op zijn naam heeft staan?

Ik wens deze 'gids door Engelstalige literatuur' een goede ontvangst – **zeker** bij de scholieren!

N.a.v.: Niek Bakker, 'Geheimen is een dagelijks woord'. Leven en werken van vooraanstaande schrijvers uit Engelstalige literatuur. Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen 1995, ISBN 90297 1327 5; omvang: 111 pag.; prijs: f 22,50.

Achtergronden

Wat een discipelschap, wat een toewijding, wat een reformator! Watchman Nee, een christelijke martelaar die leefde in het China onder de gesel van het Mao-regime. Een man die 20 jaar gevangen **zat** in dienst van z'n Heer. Een man die niet alleen veel **betekend** heeft voor **de** onderdrukte christenen in China, **maar** ook voor vele christenen in de westerse wereld. Tot op de dag van vandaag. **Is** het wel fair om eventueel zwakke plekken uit zijn geestelijk nalatenschap aan te wijzen of die zelfs uit te vergroten? Ja, moet nu zo nodig over de rug van deze martelaar een **discussie** worden gevoerd?

Opzet

Het is mijn bedoeling in 4 artikelen verschillende onderdelen uit de geschriften van Watchman Nee te bespreken. In dit artikel bied ik eent een korte levensbeschrijving. Dit vooral om aan te geven in welke – andere dan Chinese – traditie Watchman Nee wortelt. Daarna komen de volgende onderdelen: 2. vrijmaking van de geest. In de daaropvolgende artikelen komen de volgende onderwerpen aan de orde: 3. rechtvaardiging als feit. 4. heiliging door het geloof. 5. de kerk naar het model van Filadelfia. Aan het eind geef ik een overzicht van de geraadpleegde literatuur.

Clemente houding

Graag wil ik eerst enkele vooropmerkingen maken. De meeste van

Watchman Nee's geschriften zijn gebaseerd op verslagen van lezingen die hij heeft gehouden. Het enige werk dat door hem zelf is geschreven, *De Geestelijke mens*, verscheen op jonge leeftijd. Maar daarvan heeft hij zelf gezegd dat het niet mocht worden herdrukt. Dit alles maakt een beoordeling er niet eenvoudiger op. Al schrijvend wil ik trachten een clemente houding aan te nemen tegenover de prediker Watchman Nee. Ik wil in rekening brengen dat hij niet wortelt in een reformatorische traditie, en dat hij geen theologische opleiding heeft genoten. Wanneer ik naast het uiten van waardering kritische opmerkingen plaats bij wat hij **h**weert, vel ik ook beslist geen oordeel over hem als martelaar. Ik wil ook niets af doen van de mogelijk heilzame uitwerking van zijn geschriften. Tenslotte wil ik nog uit-

drukkelijk zeggen, dat ik, voor wat de kritiek betreft, veel te danken heb aan de inzichten van Franse christenen die met de werken van Watchman Nee zijn opgegroeid.

1. Beknopte levensbeschrijving

Eerste bekering

Henry Nga (Nee) werd geboren op 04-10-1903. Hij noemt zich: Ni To-sjeng. Dat betekent zoiets als: gongslag, alarmsignaal, Vandaar: **Watchman** Nee. Watchman betekent: wachter. Zijn grootvader was één van de eerste Chinese predikanten in Amerikaanse dienst (congregationalist). Het geloofsleven van zijn ouderlijk huis verkommert. Zijn moeder brengt het zelfs tot voorzitter van een patriottistische vrouwen-beweging. Door sprekebaarten van een zekere Dora Joe (een evangeliste en oude bekende van zijn moeder) komt Henry met zijn moeder tot bekering. Hij gaat enkele maanden van school in de leer bij deze mevr. Joe. Daarna treedt hij op als leider van een evangelisatiegroep. In die periode laat hij zich samen met zijn moeder dopen, met deze zekerheid: voortaan ben ik een andere wereld ingegaan, nl. in Christus.

Ik in Christus

Watchman breidt zijn activiteiten uit en komt in contact met een zekere mevr. Barber (ex-anglicaanse evangeliste) die hem boeken te lezen geeft van Madame Guyon¹, van mevr. Jessie Penn-Lewis², later ook van Andrew Murray.³ Hij geeft een blaadje uit: *Opwekking*. In 1924 heeft hij al velen voor God gewonnen. Zijn boodschap is dat vergeving van zonden geen eind-

punt, maar een vertrekpunt betekent voor een leven met & opgestane Christus. In 1926 wordt bij hem vergevorderde long-tuberculose geconstateerd. Twee maanden lang 'leeft hij in satans klauwen' tot hij toegeeft dat Jezus overwinnaar is. Er komt een bekeringsmoment bij het lezen van Romeinen 6:

Als Christus gestorven was, en dat was zeker, en als God mij in Hem geplaatst had, dan moest ik ook gestorven zijn. Plotseling zag ik mijn eenheid met Christus: dat ik in Hem was en dat toen hij stierf, ik ook stierf. Mijn dood voor de zonde was een zaak van verleden en niet van de toekomst. Ik werd doordrongen van het goddelijke feit. Vanaf die dag, tot op de dag van vandaag heb ik de waarheid van de woorden: met Christus ben ik gekruisigd, en toch leef ik, dat is niet meer mijn ik, maar Christus leeft in mij, nooit meer in twijfel getrokken.

Christus in ons

In die tijd begint Watchman de boeken te lezen van J.N. Darby, die zeer bij hem aanslaan. In 1932 bezoekt hij Engeland en komt hij in contact met enkele 'Broeders'. Hij steekt zijn ergernis over hun zelfingenomenheid niet onder stoelen of banken. Hij leest één keer per maand het NT en enkele malen per jaar het hele OT. In 1933 krijgt hij opnieuw een openbaring. Bij het mediteren over 1 Kor 1 : 30 'Christus is mijn gerechtigheid, mijn heiligheid' dringt tot hem door dat Christus alles is: volheid. Alle dingen zijn leeg. God ziet niet uit naar een tentoonstelling van onze op Christus lijkende werken, maar naar een manifestatie van Christus in ons. Toen ik dit eenmaal had gezien, brak een nieuw leven voor me aan. Christus is het antwoord op Gods eisen. En dat niet om door mij in de toekomst ontdekt te worden, maar als een vaststaand feit voor au, dat ik alleen maar hoeft te aanvaarden.⁵

In deze tijd bezoekt Watchman de conferentie ter verdieping van het geestelijk leven in Keswick⁶: allen

één in Jezus! In 1938 zijn er 128 apostelen aan het werk. Watchman Nee is raadgever van deze jonge mannen die het Griekse NT bestuderen en werken van Madame Guyon lezen. Zij stimuleren christenen de oude kerken te verlaten, zich opnieuw te laten dopen, om een zuiver lichaam te vormen: 'de Kleine Kuddes'.⁷

Martelaar

Teruggekeerd in China is de situatie drastisch veranderd door de oorlog. Watchman Nee richt een farmaceutisch bedrijf op, wat hem zeer kwalijk wordt genomen. In 1945 doet hij de zaak van de hand, kort daarna verschijnt Vrijmaking van de Geest (1947). Hij wordt leider van een gemeente in 1948. In 1949 komt Mao aan het bewind. In 1950 gaat Watchman tegen uitdrukkelijke waarschuwingen in naar Shanghai. In 1952 wordt onder druk van de Drie-Zelf-Beweging (door de communisten geïnfiltreerde kerk) een beschuldigingssamenkomst gehouden. Watchman wordt als zondebok aangewezen en gearresteerd. Hij kan vrijkomen als hij zijn kudde inlijft bij de Drie-Zelf-Beweging. In 1956 wordt hij voor het hoge gerechtshof (dossier van 2296 pagina's), v e r d e e l d tot 15 jaar gevangenisstraf. Maar in 1970 wordt hij alsnog naar een werkkamp gestuurd. Op 7 april 1972 wordt hij totaal verzwakt vrijgelaten. Vlak voor zijn sterven op 1 juni schrijft hij in een laatste brief dat hij zijn blijdschap heeft behouden.

1. Vrijmaking van de Geest

De mens als drieëenheid

Op grond van 1 Thess. 5 : 23 maakt Nee het onderscheid geest, ziel en Lichaam. 'En Hij de God des vredes, heilige u geheel en al, en geheel uw geest, ziel en lichaam, moge bij de komst van onze Here Jezus Christus blijken in allen delen onberispelijk bewaard te zijn'. Het lichaam is ons wereldbewustzijn (wat ons in verbinding

brengt met de stoffelijke wereld). Onze ziel is ons zelfbewustzijn (or- gaan voor verstand, wil en gevoel). De geest is het Godsbewustzijn (het talent, waardoor de mens in staat is met God contact te oefenen)?

Adam werd geschapen als een 'levende ziel', die een geest bezat om gemeenschap met God te oefenen en een lichaam om contact te hebben met de stoffelijke wereld. Deze twee zijden van Gods schepping, de geest en het lichaam werden verenigd in één levende ziel, d.i. zijn persoonlijkheid. Adam was nog niet af. Hij is geschapen als een neutraal schepsel dat nog een keuze moest maken. Hij was bestemd als God te worden. Adam had door zijn geest dat vermogen in zich. Hij had die eenwording kunnen bereiken door af te gaan op het goddelijk element in zich: zijn geest. Maar helaas kiest Adam verkeerd, door te eten van de boom van kennis van goed en kwaad. Hij gaat op zijn verstand, wil en gevoel af, in plaats van dat hij zijn geest gebruikt. Nu krijgt de ziel het jammer genoeg voor het zeggen. De geest raakt in coma en wacht op een nieuwe geboorte. Die geboorte was trouwens vanaf het eerste begin (!) noodzakelijk. Het oorspronkelijke doel van de schepping van de mens was de wording van een geestelijk mens. Niet slechts een menselijk geslacht 'uit enen bloede', maar een geslacht waarvan de leden Gods leven in zich droegen. Dit kon alleen door een samenwerking, geboren uit een levende band met God. God had van de beginne de mens nodig om zijn rechten in het heelal op te eisen met behulp van de mens.¹⁰

Fundamenteel

Hier zal de zwaarste kritiek vallen. Omdat dit één van de laatste onderdelen is van wat Nee leert, ben je in eerste instantie geneigd hieraan voorbij te gaan. Maar de keuzes die hier worden gemaakt zijn fundamenteel. Het is ondoenlijk hier op

ieder gegeven afzonderlijk in te gaan. Maar de mensvisie die hier wordt geboden is jammer genoeg niet schriftuurlijk. Om te beginnen is de mystieke invloed van Madame Guyon te herkennen. Het eeuwig onderscheid tussen God de Schepper en de mens als schepsel vervaagt. De mens zou een goddelijk element (de geest) in zich hebben en geestelijke *eenwording* zou de ultieme bedoeling zijn. (Heeft Nee zich niet kunnen onttrekken aan de zuigkracht van de oosterse mystiek?).

Bovendien heeft God Adam niet geschapen als een neutraal wezen, die nog een keuze voor Hem moest maken via de geest. Maar hij is *goed* en naar Gods beeld geschapen (Gen 1; NGB 14; DL III/IV). God oefent niet slechts contact met de mens via zijn geest, maar ook wel degelijk via zijn verstand, wil en gevoel. Met heel zijn wezen¹¹ is de mens beeld van God! Het is begrijpelijk dat Watchman Nee na de zondeval huiverig is voor het domineren van wil, gevoel, en verstand. Maar hij slaat door in het stellen dat de natuurlijke vermogens per definitie verdacht zijn geworden. Een tekst die veelvuldig door Watchman Nee wordt aangehaald is: vlees doet geen nut. Zo wordt de tegenstelling natuur-genade in plaats van zonde-genade. Alles wat niet uit de *geest* is, is volgens Nee uit de boze. Maar wie nagaat wat Nee precies met *geest* bedoelt komt uit bij (G)geestelijke intuïtie ('innerlijk licht') of een diepe religieuze beleving.¹² Het verwondert mij niet dat dit pakt, met name bij mensen die de broodnodige geborgenheid, warmte en beleving hebben gemist.

Was dit nu maar een ongelukkig los onderdeel in het werk van Nee. Helaas is dat niet het geval. Sporadisch schrijft hij over Gods *goede* schepping. God heeft zich na de zondeval min of meer uit de wereld teruggetrokken. Het is het domein van de slang geworden.

Met de zondeval begon het wereldsysteem van satan te functioneren. Voor de zondeval kun je volgens Nee beter over 'een aarde', spreken en daarna van 'een wereld'. Politiek, onderwijs, literatuur, wetenschap, kunst, wetgeving, handel en muziek maken deel uit van de kosmos en dat zal in het rijk van de anti-christ zijn hoogtepunt bereiken.¹³ Hoe voorstelbaar ook in een totalitaire staat als China, daarmee wordt toch afbreuk gedaan aan 1 Tim. 4 : 4! Volgens Nee moet God ook als het ware via de geest als toegangspoort zijn eigen schepping binnen komen. God bouwt volgens hem aan zijn eigen wereldsysteem via de geest. En nu komt de vrije wil van de mens naar boven. Alleen door *geestelijke* contactoefening via het gebed kunnen mensen God helpen zijn plannen uit te voeren!¹⁴

Verkeerde onderdelen

Ik wil dit eerste artikel afsluiten met een citaat van J.I. Packer als hij de leer van Keswick bespreekt: '...dat God zeer genadig is en zichzelf geeft aan een ieder die Hem in waarheid zoekt (zie Jer. 29 : 13; Hand. 10 : 34-35), zonder daarbij te letten of hun theologie goed of minder goed is. De hedendaagse bureaucraat wijst de uitkering pas toe als alle aanvraagformulieren volledig en correct zijn ingevuld, maar onze God is zo niet!'

'Maar rechtvaardigt dit de onjuistheden in de leer...? Autofabrikanten die auto's afgeleverd hebben met verkeerde onderdelen, roepen die auto's publiekelijk terug naar de fabriek, omdat die verkeerde onderdelen gevaar opleveren'.¹⁵ Volgende week meer aandacht voor de goede en sterke onderdelen.

¹ Ze wordt door Nee ten voorbeeld gesteld in *Vrijmaking van de Geest*, 17. Deze vrouw (die leefde van 1648-1717) hield een kruistocht om het koninkrijk te vestigen van pure aanbidding en pure belangeloze liefde. Ze werd om haar geloof gevangengezet door Lodewijk XIV. Madame Guyon beschrijft een vereniging met God waarbij ze haar ziel niet kan onderscheiden van God zelf. In deze eenheid met God is ze onbereikbaar voor het kwaad. Het doel van het leven is opgaan

in de liefde van God, die je door de inwerking van de Geest ondergaat. De gemoedsrust en de onderwerping aan de wil van God hebben grote invloed gehad op de gedachten en geestelijke gevoeligheid van Nee, aldus zijn biograaf A. Kinnar (*Against the Tide*, 74).

² *The Cross of Calvary and its Message*, Bournemouth 1903 en *The word of the Cross*, idem 1920.

³ Andrew Murray heeft veel barmhartigheidswerk verricht, had hoge verwachting van de heiliging, en vormde een belangrijke stimulans in een opwekkingsbeweging (vgl J.W. Maris, *Andrew Murray (1828-1917)*, Apeldoorn 1995).

⁴ Kinnear, *Against the Tide*, 122-123. En: *Het normale christelijke leven*, 50-51. Deze ervaring doet heel veel denken aan de bekeeringsbeschrijving van J.N. Darby (*The letters of J.N. Darby III*, 297).

⁵ Kinnear, *Against the Tide*, 156.

⁶ Andrew Murray was één van de deelnemers. Zij namen hun uitgangspunt in: het moet voor u vaststaan, dat u dood bent voor de zonde, en levend voor God in Christus. We moeten zoeken naar de vernietiging van onszelf, zodat het goddelijk leven in ons kan vloeien. Pas als ik passief word, kan God in ons aan het werk. Dit als reactie op zedenverwildering en verloederding aan de ene kant, en wettisch gedrag aan de andere kant (vgl. de evenwichtige kritische bespreking van J.I. Packer in zijn *Wandelen door de Geest*, 140-158).

⁷ *Against the Tide*, 180.

⁸ *De latente kracht van de ziel*, 1980, 12. Vrijwel zeker ontleend aan Jessie Penn-Lewis, *Ziel en Geest*, Amsterdam 1979, 11, die zich weer beroept op A. Murray, *The spirit of Christ*.

⁹ 'Aangezien de Heilige Geest en onze geest tot één zijn verenigd, kunnen zij alleen in naam worden onderscheiden en niet in feite' (*Vrijmaking van de geest*, 22), 'Alleen onze geest heeft dezelfde natuur als die van God en kan daardoor voor eeuwig met Hem verenigd zijn' (idem, 26).

¹⁰ *Het normale christelijke leven*, 192-195.

¹¹ Als Paulus in 1 Thess. 5 het genoemde onderscheid maakt, legt hij ook niet de nadruk op de verscheidenheid, maar juist op de eenheid van de mens: geheel en al, in allen deele! Op het congres voor geestelijke groei in Houston 1996, zei J.I. Packer in zijn kritiek op deze visie: 'wie de eerste de beste concordantie raadpleegt merkt dat ziel en geest op twee manieren de realiteit uitdrukken van je persoonlijke ik, met zijn wil, verstand en gevoel. Je ziel als kenmerkend individu en je geest als datzelfde individu dat afhankelijk is van God'.

¹² 'Dit betekent voor het bijbellezen: allereerst moeten wij ons met onze gedachten verplaatsen in de gedachten van de bijbel en ten tweede moet onze geest zich verplaatsen in de geest van de bijbel. U moet net zo denken als de schrijver – toen hij het Woord aan het schrijven was... uw gedachten moeten hetzelfde spoor houden als zijn gedachten. Hierdoor stelt de Geest u in staat de juiste betekenis van het Woord mee te delen', *Vrijmaking van de geest*, 58. En: 'alles wat uit de geest voortkomt, doet ieder ding glanzen waarmee het in aanraking komt. Als enkelingen lijken wij veel op gloeilampen met ieder een andere kleur. Toch is die kleur geen belemmering voor de stroom die erdoor gaat. Zodra de electriciteit erdoor stroomt, wordt

B

boekbespreking

TRILOGIE OVER EXODUS VOLTOOID

de lamp verlicht. Zo gaat het ook in onze geest. Waar de stroom van zijn Geest is, zullen wij de theologie die wij geleerd hebben vergeten. Het enige wat wij weten, is dat de Geest is gekomen. In plaats van enkele kennis, hebben wij een "innerlijk licht", *idem*, 102. Sommige mensen kiezen de weg van de leer, waarbij van buitenaf het verstand hulp wordt geboden. Wij *moeten* zien dat Gods weg de weg is waarbij de ene geest de andere aanraakt. In plaats dat wij ons denkvermogen gaan ontwikkelen of *sen voorraad kennis opdoen*, wordt door dit contact ons geestelijk leven opgebouwd (*idem*, 103).

¹³ *Heb de wereld niet lief*, 11-12, 15-19.

¹⁴ 'Als wij als volk van God niet willen laten blijken dat wij onze eigen wil aan Hem over willen geven en Hem door middel van onze gebeden niet laten weten dat we één met Hem en zijn wil willen zijn, dan zal God niets kunnen doen en zal Hij zijn werk moeten uitstellen' (*Laat ons bidden*, 12). En: 'Natuurlijk twijfelen wij niet aan het feit dat God *almachtig* is, maar Hij kan en wil nu eenmaal niets doen zonder dat wij met Hem samen willen werken door te bidden. Wij *moeten* de weg voor Hem bereiden met *aanhoudendbidden en smeken* (Ef. 6 : 18), om het Hem mogelijk te maken het werk te doen dat Hij *verlangt te doen*' (*idem*, 16).

¹⁵ *Wandelen naar de Geest*, 153-4.

Enkele maanden geleden verscheen het derde en laatste deel van C. Houtmans commentaar op Exodus, namelijk op de hoofdstukken 20-40. **Daarmee is zijn** uitleg van dit **bijbelboek** nu afgerond. Dat is op zich al een gelukwens waard. En dat temeer als we bedenken dat we na de twee eerste delen nu helemaal een volumineus boekwerk voor ons hebben (715 pag.). Gezien deze omvang heeft Houtman dus zeer grondig werk geleverd.

Hoe zet hij dit deel op? Bij elk onderwerp schrijft hij eerst een **inleiding** met **hoofddlijnen** en perspectieven van het betreffende gedeelte en een inleiding tot de exegese. Daarin vat hij zijn **bevindingen** van de exegese **alvast samen** en komen vragen over de context, de compositie, de ontstaansgeschiedenissen de betekenis van de huidige tekst **aan de orde**. Ook geeft hij **telkens** een schat aan literatuurverwijzingen.

Dan geeft hij een eigen vertaling en volgt de **eigenlijke** exegese, waarin hij de nodige **tekstkritische** en taalkundige aspecten **bespreekt**, de bedoeling van de auteur verwoordt en vaak ook de geschiedenis van de exegese aan het woord laat **komen**.

Kortom: dit boek is een commentaar voor theologen, die er even de tijd voor kunnen nemen en in staat zijn **hebreuws** te lezen.

In menig opzicht is het dan ook een standaardwerk over Exodus dat in ons taalgebied **zijn** weerga nog niet kent.

Als het over de inhoud gaat, noem ik enkele opvallende dingen in de uitleg van Exodus 20. Dr. Houtman voegt de eerste **twee** geboden samen tot **één** gebod. Ik erken de grote verwantschap tussen beide geboden, maar m.i. moeten **we** wel het essentiële onderscheid tussen beide **blijven** vasthouden. Bij het vijfde gebod lezen we dat dit gebod niet handelt over de plicht van jongere kinderen om aan hun ouders **gehoorzaam** te zijn, maar dat volwas-**sen** personen worden aangesproken op de zorg voor hun bejaarde ouders. Gelet op de adressering van de tien **geboden** en de cultuur van die tijd **meen ik inderdaad** dat we daar in eerste instantie aan moeten denken.

Bij de bespreking van de **Dekaloog** valt verder op, dat Houtman de vaak gebruikte analogie met oud-oosterse verdragen nauwelijks noemt, laat staan overneemt. Ik ben daar blij mee, omdat die **vergelijking** volgens mij mank gaat en **aan** de relatie tussen God en **zijn** **volk** geen recht doet. Israël was geen 'vazal' van Jahwe, maar zijn eigen volk. Volgens mij **kan** de **bijbelgetrouwe** euforie rond die vazalverdragen dus wel wat minder.

Wat het karakter van het hele h e k betreft ben ik overigens zwaar **te-leurgesteld**. Met spijt moest ik telkens constateren, dat van de historische **betrouwbaarheid** van het verhaalde niet **zoveel** overblijft. De Dekaloog **bijvoorbeeld** is volgens de auteur een **wetsverzameling**, met **behulp van** uiteenlopende bouwstenen samengesteld, ontstaan in de laatste periode **van** Israël als zelfstandige **natie**.

Het **bondsboek** is volgens hem geen homogeene geschrift, maar is **gecomponeerd** uit zeer divers materiaal van verschillende herkomst. Als het over het gouden kalf gaat, wordt **uitgebreid** gesproken over de vraag of de **kalverendienst** van Jerobeam het **verhaal** van Exodus 32 in het leven riep of dat het laatste hoofdstuk prioriteit heeft. Houtman komt daar zelf niet uit, al is het voor hem duidelijk dat het hoofdstuk **meer** fictie dan feiten bevat.

Een vergelijkbare vraagstelling treffen we **aan bij** de bespreking van de voorschriften en de h u w van de **tabernakel**. Ligt de tempel van Salomo in de lijn van de tabernakel, of is het verhaal over de tabernakel in de woestijn achteraf **geprojecteerd**, geïnspireerd door de tempel van Jeruzalem? Houtman denkt vooral in laatstgenoemde richting, waardoor het **tentheiligdom** van Mozes' tijd veel van zijn **historisch** karakter verliest.

Daarmee komen we bij het belangrijkste bezwaar tegen de **commentaar**: God maakt geen geschiedenis meer, de schrijver creëert die geschiedenis en is aansprakelijk voor wat er gebeurt. Als de Leviëten in Exodus 32 dood en verderf zaaien, moeten we God niet boos aankijken maar de verteller. Het **gaat** dan ook niet meer om de boodschap van God maar om de intentie van de schrijver.

Het perspectief van Houtman reikt daarom ook niet verder dan een vorm van narratieve theologie, die spoort met de **benadering** van Nico

ter Linden in diens hervertelling van de Pentateuch. Voor gereformeerde mensen is het op den duur frustrerend om zo'n commentaar te lezen en te **gebruiken**. Zeker, er **staat ontzettend** veel in, maar onder het **lezen** doemt telkens de **vraag** op: doet God nog wel echt mee en **kun je zijn** stem nog heus horen?

Daardoor houd je aan dit volgestouwde boek **toch een** leeg gevoel over, als je naar de boodschap van Exodus voor onze tijd op zoek

gaat. Voor gedegen **exegese** van dit bijbelboek, ook in **gereformeerde kring**, kun je deze commentaar eigenlijk niet missen. **Maar** om zicht te krijgen op God en zijn **werk** en zijn **heilsplan** en de blijvende actualiteit daarvan, daarvoor moet je echt ergens anders **te rade gaan** dan in deze verklaring.

N.a.v. Dr. C. Houtman, *Exodus deel III* (Exodus 20-40), 715 pag.; in de reeks: Commentaar op het Oude Testament, Kok, Kampen 1996; Prijs: f 99,-.

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, storm- of andere

schade dreigt, is kst maar het beste als

uw kerkelijke eigendommen bij

Donatus zijn verzekerd. Gewoon,

omdat Donatus in de praktijk bewijst

m te zijn wanneer Donatus het meeste

nodig is! Bij calamiteiten van welke

omvang en aard d m ook. Op basis van

op maat gesneden voorwaarden.

50% premierestitutie

Bovendien is k i e m voor Donatus

kiezen voor verantwoorde bestedingen.

Jaarlijks wordt de winst van Donatus

in de vorm van premierestitutie terug

betaald. In de afgelopen 10 jaar

bedroeg deze premierestitutie gemid-

deld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge

verzekeringmaatschappij. En dat

betekent dat de leden samen de kracht

van Donatus bepalen. Een gemeen-

schapsgedachte dis er inmiddels toe

heeft geleid, dat er ruim 75% van alle

kerkgebouwen in Nederland bij

Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijk

gesprek met één van onze adviseurs.

Ook als u nu nog elders bent verzekerd.

donatus

Vertrouwd verzekerd.

O.V.M. Donatus u.a., Postbus 5055, 5201 GB 's-Hertogenbosch, tel. 073-612 21 66

THE FREE REFORMED CHURCHES IN THE PHILIPPINES

B. Bolt

Inmiddels zijn er al tien gemeenten. Dat is snel gegaan. Waar ligt dat aan? Waait de Geest harder op de Filippijnen dan in Nederland? Of heeft men daar betere methodieken ontwikkeld v — kerk-groei?

Spanjaarden

De Filippijnen zijn honderden jaren overheerst geweest door de Spanjaarden en dat is te merken ook. Vooral in de godsdienstige uitingen. Met de Spaanse overheersing kwam ook de roomse missie. Het is de roomse kerk echter nooit gelukt om haar volgelingen los te weken uit het animisme van geesten- en voorvaderverering. Ondanks bijna vier eeuwen van evangelisatie door Spaanse priesters is het geloof in en de directe invloed van geesten in het dagelijks leven van veel Filippino's nog dominant aanwezig. De vermenging van elementen uit het animisme met de rooms-katholieke leer bracht het 'folk'-katholicisme. Voor het arsenaal aan lagere goden die volgens het animisme invloed uitoefenen op alledaagse zaken zoals geboorte, dood, ziekte, het weer, veiligheid en landbouw was geen alternatief beschikbaar.

Als betoon van goede wil worden aan deze geesten offers gebracht. Met allerheiligen reizen vele Filippino's naar de graven van de voorvaderen om daar te offeren. Op palmzondag plukt men een blad van een boom, vouwt er een kruisvorm van, gaat naar de kerk om het te laten zegenen en plaatst het bij

de ingang van hun huis ter afschrikking van de kwaadwillende goden. Het voortleven van deze gewoonten is te verklaren uit de evangelisatie-strategie van de priesters. Gebruiken die niet in strijd waren met de roomse leer mochten behouden blijven. De religieuze instructie vond plaats in het kerkgebouw, terwijl in huis de oude godendiensten in ere bleef.

Voor veel Filippino's schijnt de geboorte en het sterven van Jezus het belangrijkste te zijn. Men heeft Hem nooit als volwassen leermeester gezien maar laat Hem de rol spelen van een soort magisch wonderkind.

De heiligen spelen vaak een belangrijker rol dan Christus de Verlosser. Een van de Filippijnse broeders zei onlangs: 'Men heeft het in de roomse kerk zo druk met allerlei heiligen dat men de Christus is vergeten'.

Amerikanen

In het begin van deze eeuw werd de Spaanse kolonisator verdreven door de Amerikanen die tot in de jaren vijftig het koloniale bewind voerden. Ook dat is te merken. In de gewone omgang en in het zaken doen is de Filippino flink Amerikaans geworden en heeft een stuk

kerk wereldwijd

van de oosterse benadering losgelaten. Maar met de Amerikanen kwamen er ook protestantse zendelingen mee uit Amerika. Het waren vooral Baptistenzendingen die er kerken stichtten. Alhoewel die zich streng inzetten voor het alleen gebruiken toelaten die uit Bijbels oogpunt geoorloofd zijn, faalden ook zij in het geheel uitbannen van animistische resten.

Wel is in de twintigste eeuw het gezicht van de godsdienst in de Filippijnen drastisch veranderd. De Baptisten-kerkgebouwen rezen als paddestoelen uit de grond. Evengoed is nog 80% van de bevolking rooms.

Filippino's zelf zeggen wel eens dat ze drie eeuwen in het klooster hebben gezeten en veertig jaar in Hollywood.

Reformatie

Zoals gezegd ontstonden er op de Filippijnen veel Baptistenkerken en eveneens verschillende Baptisten opleidingen tot predikant. De Down Baptist School in Iloilo, stond bekend als een theologische school van goede kwaliteit. Aan het einde van de zeventiger jaren waren er enkele studenten aan deze school die in aanraking kwamen met boeken van gereformeerde theologen uit Nederland als Abraham Kuyper over het calvinisme en van prof. Berkhof over gereformeerde dogmatiek. Ze werden door deze leer zodanig geboeid en geraakt, dat ze er, aanvankelijk onafhankelijk van elkaar (!), verdere studie van gingen maken. Later toen ze elkaar met dezelfde boeken zagen lopen namen ze contact met elkaar op en versterkten elkaar in

deze bijbelse leer. Het **zich** eigen maken van de **gereformeerde** leer had **ook** gevolgen **voor** hun **werk** in de gemeenten. In de jaren tachtig kwamen ze in verschillende **gemeenten** waar ze **stage** liepen of preekten. **Door** hun **prediking**, waarin ze Christus centraal stelden en niet de mens, kwamen **ook** leden of soms hele gemeenten tot reformatie. Zo werden eerst op de eilanden Negros en Guimaras gereformeerde gemeenten gevormd en later in **Metro** Manila. Dit proces ging **na 1990 door**. Momenteel zijn er tien kleine gemeenten bij de Free **Reformed** Churches. Als laatste in de rij is in november jl. toegelaten **tot** de federatie de gemeente uit Old Sagay, in het noorden van **Negros**. Deze gemeente onder leiding van ds. Lacson, behoorde tot de Reformed Baptists. Voor hen was de stap niet zo groot meer aldus ds. Lacson, doch niettemin wel ingrijpend. Dat het niet **een** kwestie is van zo maar even **toelaten**, Meek op de laatst gehouden classis in **Bacolod city**. De gemeente van Old Sagay had **een** half jaar eerder al gevraagd om toelating. Er is **toen een** afvaardiging van de classis op bezoek geweest bij de gemeente om er te spreken over de beweegredenen. **Nu** waren ds. **Lacson** en een ouderling op de classis **om** officieel om toelating te vragen. De broeders werden flink ondervraagd **en** aan ds. Lacson werd gevraagd om ten aanhoren van de classis een samenvatting van de Dordtse Leerregeles te geven. Nadat hij dit op een rustige duidelijke manier had gedaan, verklaarde hij dat deze leerregeles de afgelopen maanden met de hele **gemeente** waren doorgenomen en dat de gemeenteleden ze zich hadden eigen gemaakt!

Kerkverband

Aanvankelijk werd op 'natuurlijke' wijze een verband gevormd door deze gemeenten. Maar al gauw **kwamen** op ondergeschikte punten onenigheden. Niet iedereen voelde er voor om **aan** regels gebonden te

zijn. Aan de **andere** kant **werd** men zich er van bewust dat het niet schriftuurlijk is als bepaalde predikanten zich te dominant als leider, of zelfs als heerser gingen opstellen. Met een baptistisch gemak maakt men zich dan weer los van het **kerkverband**. Men **voelt** zich door het kerkverband in het gemeente zijn belemmerd. 'Dit staat het gemeentelieven en de **missiologische** opdracht van de gemeente in de weg', zo zegt men. Het voordeel, laat staan de bijbelse opdracht van het kerkverband wordt nog niet duidelijk gezien. Hopelijk zal **ook** dat groeien.

De diensten

De zondagse diensten in de verschillende gemeenten verlopen vrijwel eender, maar wijken nogal af van wat wij hier in Nederland gewend zijn. Vanwege de lange reisafstanden en gebrekkig openbaar vervoer komt men **alleen** 's ochtends bij elkaar. Maar dm ook vrijwel de hele ochtend!

Een dienst in de gemeente **Inayauan** die wij bezochten, **kan** als representatief worden beschouwd.

Zondag 27 oktober. Om 07.30 uur Sundayschool voor de kinderen.

Een jonge zuster uit de gemeente behandelt de geschiedenis van de richter **Jefta**. Enkele volwassenen **beginnen** al binnen te komen.

Om 08.30 uur wordt **Sundayschool** voor volwassenen gehouden onder leiding van ouderling Felix Diocordes. Het is in feite een bijbelstudie **voor alle** gemeenteleden. Hij behandelt een deel uit Math. 25. Het tweede onderwerp op de Sundayschool wordt geleid door ds. **Rosal**. Hij geeft een uitleg over Hebreeën 9 : 1-21. **Daarna** wordt zonder overleg het woord gegeven aan de Nederlandse bezoeker voor een nadere uitleg van dit schriftgedeelte. Je blijft hier **voor** verrassingen **staan**. Iedereen die **uit** Holland komt is gespecialiseerd in de **Reformed Faith**, nietwaar? Hebreeën 9 is een mooi hoofdstuk. Je kunt met dit hoofdstuk op verschillende pun-

ten laten zien dat de gereformeerde leer een bijbelse leer is.

Na **een korte** pauze begint de kerkdienst. In de dienst wordt **veel** gezongen, **gebruik makend** van de bundel 'Grace Hymns' van de Reformed Baptists. Ouderling **Diyar-des** leidt de liturgie. Nadat ds. **Rosal** de gemeente enthousiast zijn nieuwe **stropdas** heeft getoond, preekt **hij** over 2 Thess. 3 : 1-13. Alle diensten worden in het Ilongo gehouden met af en toe een paar Engelse **woorden** in de **richting** van de bezoeker.

In de diensten zijn dikwijls belangstellende Baptisten uit de omgeving.

Na afloop van de kerkdienst is er een vergadering van de **kerkenraad**.

Uitdragen

Het is opvallend hoeveel de kerkleden over het **geloof spreken**. **Voor** al leden die recent zijn overgekomen uit de andere kerken. Ze zitten er vol van dat ze zicht hebben **gekregen** op de genade van de verlossing door Christus. Ze kunnen en **mogen** dit niet voor zich zelf houden vinden ze. Op hun werk of onderweg spreken ze er met anderen over. Ze zoeken vooral hun vroegere broeders en zusters weer op om hen ook warm te maken voor de **Reformed doctrine**. Ds. **Resty** Vingo in San Pedro is timmerman. In zijn werkplaats **hangt** een groot bord met gegevens over de gereformeerde kerk. 'De mensen vragen er dan naar', zegt hij, 'dat is gelijk een mooie aanleiding tot een **gesprek**.'

Zo werkt het als een olievlek. Dat is de methodiek. Zo werkt de **Geest**.

¹ Henk van Dijken, Context van godsdienst op de Filippijnen, verslag 1990 DVN-archief.

M

meegelezen

Emotionele beschadiging en geloof

H.G. de Graaff schrijft in De Waarheidsvriend van 30 januari onder de kop Innerlijke genezing over geloof en heling van beschadigd gevoelsleven. Wie innerlijke wonden heeft opgelopen, kan merken dat dit blokkerend inwerkt op de relatie met God. En een barrière vormt in de omgang met Hem. Maar het kan ook anders:

Niemand kan de nauwe relatie tussen het psychische leven en het geestelijke leven ontkennen. Zoals de pijn op psychisch gebied het geestelijke leven negatief beïnvloedt zo is het ook mogelijk dat het geestelijk leven positieve invloed heeft op het psychische leven! Samuël Pfeifer komt in zijn boek *Maakt geloof ziek?* tot de volgende conclusie: 'Waar de invloed van het geloof op de psychische gezondheid serieus wetenschappelijk werd onderzocht, was er viermaal vaker een positieve relatie aan te wijzen dan een negatieve' (blz. 12-13). Met andere woorden: het geloof is een belangrijke steun voor mensen in tijden van ziekten en nood, bij het overwinnen van levensproblemen bij het verwerken van innerlijke wonden. Daarom kan er, wanneer iemand zoekt naar innerlijke genezing, van een bewust(ere) doorleving van de relatie met de Heere God een positieve invloed uitgaan op dit proces. Het is beslist onwaar dat het geloof bewerkt dat er in ons hart een knop wordt omgedraaid met als gevolg dan alle pijn ineens weg is. Wel is het zo dat van het geloof een stimulerende werking kan uitgaan op het proces van heling van beschadigd gevoelsleven. De specifieke bijdra-

ge van het pastoraat aan het proces van innerlijke genezing krijgt hierin gestalte dat er bewuste aandacht is voor geloofsvragen en zo ook voor de stimulerende werking van het geloof.

Mijnsherendorpwijk

In het nummer van 23 januari jl. van De Waarheidsvriend schrijft dr. ir. J. van der Graaf over de statistische cijfers die onlangs over de Nederlandse Hervormde Kerk werden gepubliceerd:

Onder verantwoordelijkheid van de zogeheten 'Begeleidingscommissie voor de Statistiek' publiceert de Nederlandse Hervormde Kerk jaarlijks een *'Statistische Nieuwsbrief'*, waarin de gegevens zijn samengebracht betreffende het ledenbestand, het predikantenkorps, de gemeenten en de geldwerving.

(...)

De *Nieuwsbrief 1995*, die recent verscheen, is de zede achtereenvolgende. Daarom wordt ook teruggeblikt op de ontwikkelingen in de vijf jaar ervoor (1990-1995). De brief sluit af met het middelen van de gegevens inzake de bestanden en dit samen te brengen in een overzicht van 'de gemiddelde hervormde (wijk)gemeente: Mijnsherendorpwijk'. Beter dan zelf een globaal overzicht van de gegevens op te maken, nemen we dit overzicht hier (...) op.

"De Nederlandse Hervormde Kerk telt 1.349 gemeenten. Van deze gemeenten zijn er 170 weer onderverdeeld in 652 wijken en 36 buitengewone wijken. Dit betekent dat er 1.867 wijkgemeenten en niet-in-wijken-ingedeelde gemeenten zijn.

Dit zijn de eenheden, waarbinnen zich in de praktijk het kerkelijk leven afspeelt. Aan deze zgn. kerkelijke eenheden zijn dikwijls de gebouwen en de predikanten verbonden en bij deze eenheden vinden hoofdzakelijk de erediensten en andere activiteiten plaats. Hoe ziet nu, op basis van bovenstaande statistieken van ander beschikbaar materiaal, zo'n eenheid binnen de Nederlandse Hervormde Kerk eruit? We noemen hierna de hier bedoelde kerkelijke eenheid 'Mijnsherendorpwijk'.

Mijnsherendorpwijk is een dorp of stadswijk in Nederland met in totaal 8.922 inwoners per einde 1995. Van hen staan er 1.207 als lid in de kaartenbak van de hervormde gemeente ter plaatse. Van hen legden ooit 393 personen in het openbaar belijdenis des geloofs af. Als kind zijn 520 leden gedoopt, maar zij deden (nog) geen openbare geloofsbelijdenis. Voor 157 van deze doopleden ligt dat voor de hand omdat ze nog jonger zijn dan 20 jaar. De overige 343 doopleden zijn echter ouder dan 20 jaar en hebben (nog) niet het geloof van hun ouders kunnen/willen bevestigen door een persoonlijke geloofsbelijdenis, ook al hebben ze in principe voor een beslissing daartoe wel de leeftijd bereikt. Daarnaast staan er nog 295 personen in de kaartenbak, die niet gedoopt zijn en ook geen belijdenis hebben afgelegd, maar die geregistreerd staan omdat bij hun geboorte hun ouders als lid geregistreerd stonden.

Tenslotte staan naast deze 1.207 leden nog 197 kaarten in de kaartenbak van personen die geen lid zijn van de gemeente, maar wel bij leden van de gemeente in huis wo-

nen. Voor de **predikant** en andere mensen in de **gemeente**, die **pastoraal werk** doen, is het handig om te **weten** wie ze bij **een bezoek** **kunnen** aantreffen en **wat** de leefsituatie van een lid van de gemeente is. Het merendeel der **lidmaten** is vrouw: 242 (61,5%) van het **totaal** van 393. Zij zijn gemiddeld 60 jaar oud. De resterende 151 mannelijke lidmaten zijn gemiddeld 57 jaar oud. Ruim **eenderde** (151 op 393) van de lidmaten bereikte inmiddels de pensioengerechtigde leeftijd van 65 en de overige 242 **lidmaten** behoren tot de beroepsbevolking. Het merendeel der **doopleden** is man, 274 (= 52,7%) van het **totaal** van 520. Deze mannen zijn gemiddeld 34 jaar oud, evenals de resterende 246 vrouwelijke doopleden. **Van** de doopleden zijn er slechts 57 (10,9%) ouder dan 65 jaar en maar liefst 157 (30,2%) jonger dan 20 jaar. Het potentieel aan volwassen doopleden, die belijdenis **zouden** kunnen doen, bedraagt in Mijnsherendorpwijk 363 leden. De 1.207 leden **vormen** samen 685 **pastorale** eenheden. Op 185 adressen **woont** een echtpaar met één of meer kinderen thuis. Op 170 adressen **woont** een echtpaar zonder kinderen (thuis). **Van** deze 355 echtparen is het huwelijk in 103 gevallen (29%) kerkelijk bevestigd en ingezegend in de Nederlandse Hervormde Kerk.

De **overige** 330 pastorale eenheden betreffen ongehuwde gemeenteleden (nooit gehuwd, gescheiden, verweduwd), waarbij er in 32 gevallen (nog) kinderen **thuis** wonen. In hoeverre deze gemeenteleden ongehuwd samenwonen met andere gemeenteleden of met niet-gemeenteleden is niet bekend. In Mijnsherendorpwijk werden in 1995 5 kinderen geboren en **gedoopt**. In 1995 overleden in Mijnsherendorpwijk 18 leden. In 10 gevallen vond er een **rouwdienst** plaats, 8 bij een begrafenis en 2 bij een crematie. In de loop van 1995 konden 2 nieuwe leden geregistreerd worden

door **toetreding** tot de kerk **of door** overkomst vanuit een andere kerk. Daartegenover werden 23 leden **uitgeschreven** als lid van de Nederlandse Hervormde Kerk. Door verhuizing kwamen en vertrokken er in 1995 62 gemeenteleden.

Door de mogelijkheid van **perforatie** van **gemeentegrenzen** zijn er 36 leden in de gemeente Mijnsherendorpwijk, die buiten de geografische (wijk)**gemeentegrenzen** wonen. Daartegenover zijn er ook 36 leden der kerk **die** binnen de (wijk)**grenzen** wonen, maar hun gemeente van voorkeur elders hebben. Vijf keer gebeurde het in 1995 dat er een huwelijk plaatsvond, waarbij één of twee **gemeenteleden** als partner betrokken waren. **Eén** van deze huwelijken werd kerkelijk bevestigd en ingezegend. **Eén** keer vond er een echtscheiding plaats, waarbij één of twee gemeenteleden als partner betrokken waren. Van de 1.207 leden zijn er 997 boven de 20 jaar oud. **Van** deze 'pa-

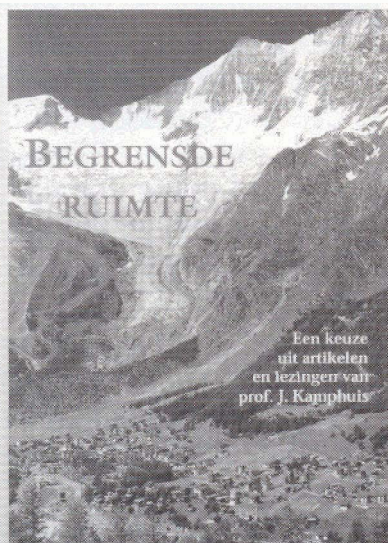
pieren' leden zijn er 676 niet betrokken bij de **hervormde** gemeente, **doordat men** op enigerlei wijze zou participeren. De overige 321 participeren als volgt:

- 120 leden bezoeken wel eens een **kerkdienst**, maar doen dit minder dan één keer per maand.
- 80 leden bezoeken een **aantal** keren per maand een kerkdienst.
- 121 leden bezoeken wekelijks de kerkdienst.

Verder besteden 140 leden op **dor-**deweekse dagen tijd **aan** het bijwonen van kerkelijke activiteiten of het uitvoeren van vrijwilligerswerk. Gemiddeld besteedt **men** hieraan een dagdeel (3,5 uren) per week.

Elke **zondag** houdt Mijnsherendorpwijk een eredienst. Deze wordt bezocht door 183 kerkgangers. (Met Pasen is het **drukker**: dan zijn er 255 kerkgangers). Tot deze kerkgangers behoren 40 kinderen, die naar de crèche, de zondagsschool of de kindernevendienst gaan. Daarnaast houdt men in Mijnshe-

BEGRENSDE RUIMTE

Een keuze uit artikelen en lezingen van prof. J. Kamphuis Samengesteld ter gelegenheid van zijn 75e verjaardag

Onder redactie van H.J. Boiten en J.J.C. Dee

Verkrijgbaar bij de boekhandel 416 pag., ing. f 39,50

OOSTERBAAN & LE COINTRE B. V.
Postbus 25, 4460 AA Goes, tel. 0113-215591

rendorpswijk één keer per twee weken een middagdienst. **Deze wordt bezocht door 63 kerkgangers.**

Door de week zijn er diverse kerkelijke activiteiten in Mijnsherendorpswijk, althans in het 'winterseizoen':

- **In de eerste plaats is er de catechisatie voor 12- tot 16-jarigen.** Daaraan nemen 37 tieners deel.
- **Dan is er de belijdeniscatechisatie met 7 deelnemers.** Uiteindelijk doen 3 daarvan daadwerkelijk belijdenis.
- **Voor de kinderen tot 12 jaar is er clubwerk, waaraan 30 kinderen deelnemen.**
- **Tieners van 12 tot 15 jaar komen naar de tieneractiviteiten** (sociëteit, instuif, gespreksgroep, koffiefier, jongerenvereniging) en ze zijn daar met 18 deelnemers.
- **Voor de jongvolwassenen zijn er ook activiteiten** (sociëteit, instuif, gespreksgroep, koffiefier). Van de 16-plussers doen er 17 mensen mee.
- **Voor de volwassenen is er in Mijnsherendorpswijk een viertal** (binnenkerkelijke of interkerkelijke) gespreks- of bijbelkringen. Deze kennen gemiddeld 12 hervormde deelnemers per kring.
- **Naast de kringen wordt er nog een cursus gegeven, waaraan 9 mensen deelnemen.**
- **Twee keer per jaar is er een gemeenteeavond met 41 deelnemers.**

De kerkenraad van Mijnsherendorpswijk telt:

- de (wijk)predikant, die voor 73,2% van de volledige werktijd (bijna 9/12) aan de gemeente verbonden is. De kans dat deze predikant een man is, is zeer groot: 86%.
- 8 ouderlingen, onder wie 2 vrouwen en 1 vacature.
- 5 ouderling-kerkvoogden, onder wie 1 vrouw en 1 vacature.
- 8 diakenen, onder wie 3 vrouwen en 2 vacatures.

Aan kerkvoogdelijk levend geld kwam in 1994 in Mijnsherendorpswijk een bedrag van f 147.295,- binnen. Hieruit en uit de opbrengst

uit bezit (huren, exploitaties, rente e.d.) moet de predikantsplaats bekostigd worden, alsmede het in bezit zijnde kerkgebouw, het verenigingsgebouw, de pastorie. Ook het gesalarieerde personeel, zoals de parttime koster, de organist, de administrateur, moet hieruit worden betaald, naast de overige kosten, zoals rente, quota, beheerslasten etc."

De COLORADO-KEVERS

komen eraan!

Van 17 t/m 21 februari voeren tien gereformeerde basisscholen met speelgoedmodellen van de VW Kever een sponsoractie voor de Heritage Christian School in Denver (Colorado). Koop een Kever om de enige gereformeerde school in het midden van de Verenigde Staten in stand te houden!

Een gift is natuurlijk ook welkom op rek.nr. 34.89.90.987 Rabobank Ommen (gironr. bank 816.712) m.v.v. 'Actie Denver'.

Meer weten? Bel actiecoördinator J. Sikkema in Ommen, ☎ (0529) 453645.

Uit de kerken

Beroepen te Buitenpost: S. de Jong te Franeker-Sexbierum; te Enschede- & Zuid: J.P. van Bruggen te Zuidlaren; te Gouda: K. de Vries te Ridderkerk.

Aangenomen naar Axel, voor de missionaire dienst in Gent-Oost (België): J.B. Wilms te Hilversum, die bedankte voor Middelburg.

Bedankt voor Hoofddorp: T.C. Zwarts te Zuidbroek.

Toegelaten: Kandidaat R.R. Roth, beroepen predikant te Breda, heeft het peremptoir examen afgelegd voor de classis Noord-Brabant/Limburg en is toegelaten tot de Dienst des Woords.

Intrede

Rotterdam – Op zondag 9 febr. jl. deed C. van Dijk, kandidaat te Kampen, intrede in de gemeente te Rotterdam-Zuid.

Ds. Van Dijk werd tijdens de morgendienst door ds. K. de Vries uit Ridderkerk in het ambt bevestigd en deed in de middagdienst intrede. Beide diensten werden gehouden in het eigen kerkgebouw van de gemeente, Bollenland 55, aanvang (resp.): 10.00 en 15.00 uur. Mieuw adres ds. Van Dijk: Randweg 36, 3074 BN Rotterdam, ☎ (010) 4195086.

Afscheid

't Harde – Op zondag 5 jan. jl. nam ds. G. Zomer afscheid van de gemeente te 't Harde.

Ds. Zomer heeft een beroep aangenomen naar Bedum en heeft daar op 26 januari jl. intrede gedaan. De afscheidsdiensten werden ge-

houden in de Kruiskerk te Nun-
speet (9.30 uur) en 'De Schuilhof'
te 't Harde (16.30 uur).

Overleden

Zeist – Op vrijdag 31 januari jl.
overleed op 85-jarige leeftijd ds.
A. Veldman, emeritus-predikant te
Zeist.

Andries Veldman werd op 28 mei
1911 te Utrecht geboren. Nadat hij
in deze stad de mulo en het gymna-
sium had bezocht, studeerde hij
aan de Theologische Hogeschool te
Kampen.

Op 15 december 1940 werd hij te
Langerak in het ambt bevestigd.,
vanwaar hij in 1943 naar Leiden
vertrok. In **Leiden** maakte hij zich
in 1944 vrij van de synodale beslu-
ten.

In 1946 werd hij predikant te En-
schede en stapte in 1957 over naar
Rotterdam-Delfshaven.

Op 16 augustus 1970 verbond hij
zich aan de gemeente te Zeist tot
aan zijn emeritaat op 1 mei 1984.
Ds. **Veldman** was vele jaren als
geestelijk verzorger verbonden aan
het gereformeerd verpleeg- en re-
validatiecentrum 'De Wijngaard' in
Zeist.

Veldman was een markant figuur
o.m. vanwege zijn onopgesmukte
uitspraken. In het ND van maart
1996 deed hij, in een interview, de
volgende uitspraak: 'Ik heb te lang
geleefd, jongen, dat is fout. Ik heb
geen kritiek op God, hoor, maar ik
heb teveel meegemaakt. Als ik van-
daag zou sterven, dan ga ik naar Je-
zus toe. Dan ga ik ootmoedig naar
Hem toe, als een mens die met veel
zonden en zwakheid behept is ge-
weest in zijn leven. Er gaat geen
dag voorbij dat ik mijn knieën niet
buigen mijn schuld voor God be-
lijdt. Nee, bang om te sterven ben ik
niet'.

Steun aan studenten

Kampen – Deputaten ad art. 19
van de kerkorde maken bekend, dat
studenten, die in aanmerking wil-
len komen voor financiële steun

voor het studiejaar 1997/1998, een
formulier kunnen aanvragen bij de
contact-deputaten van hun particu-
lier-synodaal ressort. De formulie-
ren moeten vóór 15 maart a.s. inge-
leverd worden, omdat anders een
vertraging van drie maanden kan
plaatsvinden. Studenten die over
het lopende studiejaar reeds steun
ontvangen, hoeven geen formulier
aan te vragen.

Voor nadere informatie: secr.
A. Mol, Paul Krugerstraat 38,
4443 RC Nisse, ☎ (0113) 649287.

Nieuwe directeur ADC

Ulrum – Dr. G. Harinck (1958) is
tot directeur van het Archief- en
Documentatiecentrum (ADC) van
de Gereformeerde Kerken te Kam-

pen benoemd.

Dr. George Harinck is wetenschap-
pelijk medewerker aan het Histo-
risch Documentatiecentrum voor
het Nederlands Protestantisme
(1800-heden) van de Vrije Univer-
siteit te Amsterdam en zal de nieu-
we functie in deeltijd vervullen, hij
blijft aan de VU verbonden.

Dr. Harinck studeerde geschiedenis
te Leiden en promoveerde in 1993
op het proefschrift: *De Reformatie.*
Weekblad tot ontwikkeling van het
gereformeerde leven (1920-1940).
Verder geeft hij leiding aan diverse
samenwerkingsverbanden op histo-
risch terrein, zoals het project 'Ge-
schiedschrijving van de Antirevolu-
tionaire Partij'. Ook is hij o.m.
voorzitter van de pmf. dr. K. Schil-
der Stichting

P.L. Los

Van gelijke beweging als wij

– over leren van, omgaan met en
behandelen van mensen zoals
wijzelf zijn –

In deze uitgave, het 24e deeltje van de
serie *Pastoraal Perspectief*, behandelt de
auteur diverse onderwerpen. De auteur,
bekend om zijn heldere en treffende toon-
zetting, belicht onder andere: hypnothera-
pie, valkuilen in de hulpverlening, intoleran-
tie en rouwverwerking.

112 pagina's, Ingenaaid, £ 16,50

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.
Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 0113-213591

